

บทที่ 1

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

ความนำ

การท่องเที่ยวถือเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มนุษย์ในปัจจุบันต้องการ ซึ่งเกิดจากปัจจัยส่วนตัวหลายอย่างที่มนุษย์แต่ละคนประสบพบเจอในการใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่งทำให้การเดินทางท่องเที่ยวของแต่ละคนแตกต่างกันขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของแต่ละบุคคล ทั้งนี้ตัวช่วยหรือที่เรียกกันว่าปัจจัยดึงดูดที่ทำให้นักท่องเที่ยวอยากที่จะไปเยี่ยมชม หรือเข้าไปท่องเที่ยวยังพื้นที่ หรือจังหวัดนั้นๆ หรือการเดินทางออกไปท่องเที่ยวยังต่างประเทศในประเทศทั่วโลกขึ้นอยู่กับทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของพื้นที่นั้นๆ ที่เป็นตัวดึงดูด โดยทรัพยากรทางการท่องเที่ยวถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวที่ขาดไม่ได้ในการจัดการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ รongลงมาจากองค์ประกอบที่เป็นนักท่องเที่ยว เพราะทรัพยากรทางการท่องเที่ยวมีความสวยงาม มีความสะดวกสบายในการเดินทางเข้าไปเยี่ยมชม มีลักษณะเฉพาะที่ไม่เหมือนกันกับที่อื่น หรือเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวเดียวที่มีในโลกย่อมเป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวอยากที่จะมาท่องเที่ยวสักครั้งในชีวิต ซึ่งจะทำให้พื้นที่นั้นๆ หรือประเทศนั้นๆ สามารถสร้างรายได้จากการเข้ามาท่องเที่ยวยังทรัพยากรท่องเที่ยวเหล่านั้นๆ ได้ ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจของชุมชน พื้นที่ รวมถึงประเทศเกิดความรุ่งเรืองทำให้ประชาชนมีค่าครองชีพที่ดีมากขึ้นก่อนให้เกิดความสุขตามมา

ทั้งนี้หากจะกล่าวถึงทรัพยากรทางการท่องเที่ยวผู้เขียนขอกล่าวถึงทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว อันได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต แหล่งท่องเที่ยวที่ด้านกิจกรรมนันทนาการ ที่มีอยู่ในประเทศไทย และประเทศต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวในต่างประเทศผู้เขียนจะกล่าวถึงเฉพาะประเทศที่นักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมเดินทางไปท่องเที่ยวเท่านั้น

ความหมายของทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

คำว่า “ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว” มีความหมายที่หลากหลายที่นักวิชาการด้านการท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้คำจำกัดความไว้ ดังต่อไปนี้

อิสริยา เลหาตินนท์. (2552, ออนไลน์) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ตั้งแต่ในระดับท้องถิ่น จนถึงระดับภูมิภาค และระดับโลก อาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นก็ได้ โดยสิ่งเหล่านั้นจะต้องมีความงามแปลกตา มีความสำคัญหรือมีคุณค่ารวมทั้งวิธีการดำเนินชีวิตอันดีงามที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมอันทรงคุณค่า และมีลักษณะเด่นเป็นเอกลักษณ์ถือเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว ทั้งนี้ประเทศไทยเป็นประเทศที่ได้เปรียบเชิงภูมิศาสตร์ ทำเลที่ตั้ง ลักษณะภูมิประเทศ ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ตามการเกิดขึ้นของแหล่งท่องเที่ยววันั้นๆ คือ 1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีความสวยงามแปลกตาตามสภาพทางภูมิศาสตร์และธรณีวิทยา เช่น การกระทำของกระแสน้ำและคลื่นบริเวณชายฝั่ง รวมทั้งพื้นที่ที่มนุษย์เข้าไปปรุงแต่งธรรมชาติจนเกิดความสวยงามร่มรื่น ทรัพยากรธรรมชาติประเภทนี้ได้แก่ ภูเขา ถ้ำ อุทยานแห่งชาติ 2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทวัฒนธรรม ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์แต่ละกลุ่มหรือชุมชนได้สร้างขึ้น ประดิษฐ์คิดค้น และยึดถือปฏิบัติกันเป็นระยะเวลายาวนาน ทรัพยากรประเภทนี้แบ่งออกเป็น ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศาสนสถาน และประเภทศิลปะขนบธรรมเนียมประเพณี และกิจกรรมต่าง ๆ

มนัส สุวรรณ (ศ.ตร.) และคณะ (2541, หน้า 11) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว หมายถึง พื้นที่ สิ่งของ กิจกรรม หรือมิติอื่นใดที่สามารถให้คุณค่าเชิงการท่องเที่ยว ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้นสามารถปรากฏได้ทั้งในลักษณะของรูปธรรมคือสามารถสัมผัสและจับต้องได้ เช่น สิ่งก่อสร้าง ของที่ระลึก ถ้ำ น้ำตก เป็นต้น และทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีลักษณะเป็นนามธรรมที่ไม่สามารถจับต้องได้ แต่สามารถสัมผัสได้ด้วยวิธีอื่นๆ เช่น ภาษาการเล่นและการแสดงพื้นบ้าน ภูมิปัญญาของท้องถิ่น เป็นต้น

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2549, หน้า 2) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นทั้งที่อยู่ในลักษณะที่เป็นรูปธรรมสามารถสัมผัสได้ และอยู่ในรูปนามธรรมที่ไม่สามารถสัมผัสได้ ซึ่งถูกนำมาใช้เป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมชม ทั้งนี้หมายรวมถึงสิ่งของ หรือ

กิจกรรม และมิติอื่นๆ ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อกิจกรรมนั้นๆ แต่สามารถนำมาใช้เป็นสินค้าเชิงการท่องเที่ยวได้ เช่น วัด สวนสัตว์ ศูนย์การค้า สวนสาธารณะ สนามกีฬา เป็นต้น

อุดม เชยกิจวงศ์ และคณะ (2548, หน้า 32-45) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมถึงหลักฐานทางโบราณคดี หรือร่องรอยของสิ่งมีชีวิตในยุคต่างๆ ที่ถูกนำมาใช้ป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ อันนำมาซึ่งความพึงพอใจและความสุขในรูปแบบต่างๆ เช่น การพักผ่อนหย่อนใจ การศึกษาเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสบการณ์ให้กับชีวิต เป็นต้น

ราณี อิลิชัยกุล (2546) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวกิจกรรมและวัฒนธรรมประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่น และสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้มาเยือน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2548) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือสถานที่ท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้ในวัตถุประสงค์อื่นๆ แต่สามารถเป็นที่ท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวได้ ทั้งนี้รวมถึงกิจกรรม วัฒนธรรมที่สะท้อนอารยธรรมของท้องถิ่นที่มีลักษณะเฉพาะโดดเด่น สามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชม โดยทรัพยากรท่องเที่ยวอาจปรากฏในรูปลักษณะเป็นรูปธรรม หรือนามธรรมก็ได้ ได้แก่ ภูเขา ป่าไม้ น้ำตก ทะเล ภาษา การละเล่น การแต่งกาย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความสวยงามของธรรมชาติ เป็นต้น

จากคำจำกัดความที่นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้นั้น ผู้เขียนสรุปได้ว่า ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว หมายถึง “แหล่งท่องเที่ยว หรือ สถานที่ท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือที่มนุษย์สร้างขึ้นจะด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยวหรือวัตถุประสงค์อื่นใด แต่สามารถนำมาทำเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความอยากที่จะเข้าไปท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสหรือเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยทรัพยากรทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ น้ำตก ทะเล ภูเขา ถ้ำ หินงอกหินย้อย น้ำพุร้อน เป็นต้น และทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ สวนสนุก วัด โบสถ์ พิพิธภัณฑน์ ห้างสรรพสินค้า หอนาฬิกา พระราชวังต่างๆ เป็นต้น”

ความสำคัญของการท่องเที่ยว

ปัจจุบันการท่องเที่ยวถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับหลายๆ ประเทศทั่วโลก เนื่องจากการท่องเที่ยวนำมาด้วยเงินตราต่างๆ ประเทศ ที่สามารถนำเงินนั้นมาพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ของประเทศนั้นๆ ให้เกิดความเจริญรุ่งเรือง ทั้งนี้เพื่อให้การท่องเที่ยวของประเทศเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจำนวนมากๆ ประเทศต่างๆ จึงจำเป็นต้องมีการนำเสนอทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของประเทศตนเองเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ และเพิ่มความต้องการของนักท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวออกเดินทางมายังประเทศตนเอง ดังนั้นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวจึงถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญต่อการท่องเที่ยวของประเทศนั้นๆ ดังต่อไปนี้

1. ความสำคัญของการท่องเที่ยวในฐานะเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยวมีความหลากหลายมีทรัพยากรทั้งที่เป็นธรรมชาติ เช่น ทะเล น้ำตก ถ้ำ เขา ป่าไม้ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น สถาปัตยกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ หรือกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว อาทิ กิจกรรมล่องแก่ง ปีนหน้าผา เป็นต้น ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้ก่อให้เกิดคุณค่าทางจิตใจ ที่จะทำให้นักท่องเที่ยวพิจารณาและตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นๆ

2. ความสำคัญของการท่องเที่ยวในฐานะเป็นที่มาของรายได้ในประเทศ เพราะเมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวยังสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านั้นๆ นักท่องเที่ยวจะต้องมีการใช้จ่ายเงินตราเพื่อใช้บริการต่างๆ ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพให้กับประชาชนในท้องถิ่น เช่น การผลิตสินค้าที่ระลึกสำหรับจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว การจัดบริการที่พักในลักษณะของโฮมสเตย์ให้นักท่องเที่ยว การจัดบริการอาหารในลักษณะของการอาหารท้องถิ่นสำหรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น ทำให้เกิดรายได้ในธุรกิจที่เกี่ยวข้องก่อให้เกิดการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการในรูปแบบต่างๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว จึงทำให้สามารถกระจายรายได้สู่ธุรกิจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้ และชุมชนท้องถิ่นต่างๆ อีกทั้งยังเป็นแหล่งที่มาของรายได้ภาครัฐ โดยรัฐบาลสามารถเรียกเก็บภาษีอากรจากการค้าและภาษี เงินได้จากผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องเนื่องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งรัฐสามารถนำรายได้นั้นมาพัฒนาประเทศและช่วยชดเชยภาวะการขาดดุลการค้าระหว่างประเทศได้

3. ความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวในฐานะช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ที่มีการจัดการท่องเที่ยวขึ้น ดังนี้

3.1 ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวอุดมสมบูรณ์จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเนื่องจากประชาชนสามารถใช้สถานที่ท่องเที่ยวนั้นในการพักผ่อนหย่อนใจทำให้มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงและมีสุขภาพจิตใจที่ดีสมบูรณ์แข็งแรง และยังช่วยให้ประชาชนมีค่าครองชีพที่ดีขึ้นจากการท่องเที่ยวโดยการซื้อ-ขายสินค้าอุปโภคและบริโภคต่างๆของประชาชนในพื้นที่นั้นๆ

3.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยวจะช่วยเปิดโลกทัศน์ให้กับประชาชน เพราะประชาชนในพื้นที่เดินทางท่องเที่ยวในสถานที่ต่างๆทำให้มีโอกาสได้เรียนรู้และสัมผัสความจริงก่อให้เกิดประสบการณ์ตรงส่งผลให้เกิดทัศนคติที่กว้างไกล ทำให้เกิดความประทับใจและช่วยสร้างเสริมให้เกิดความรักและหวงแหนในทรัพยากรการท่องเที่ยวเหล่านั้น

4. ความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นสิ่งสร้างความภาคภูมิใจให้กับประชาชนในพื้นที่ เพราะทรัพยากรการท่องเที่ยวมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและยอมรับของคนทั่วโลก ทำให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความภาคภูมิใจและเกิดความหวงแหนและเกิดความรักในแหล่งท่องเที่ยว นั้นๆ เช่น วัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว) เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต่างชาติจะต้องมาถ้าหากเกิดทางมาท่องเที่ยวประเทศไทย ทำให้คนไทยทุกคนเกิดความภาคภูมิใจที่มีแหล่งเที่ยวที่นักท่องเที่ยวรู้จักกันทั่วโลก

5. ความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวในฐานะเป็นตัวสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของภูมิปัญญาบรรพบุรุษ เนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยวแสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ซึ่งมักจะแสดงออกมาในรูปแบบของศิลปวัฒนธรรม เช่น เทศกาลงานประเพณีต่างๆ ของไทย อาทิ งานประเพณีสงกรานต์ งานประเพณีลอยกระทง งานประเพณีแห่เทียนพรรษา เป็นต้น ซึ่งงานประเพณีเหล่านี้จะแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมารุ่นต่อรุ่น และเป็นที่มาของการท่องเที่ยวในปัจจุบัน

6. ความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นตัวก่อให้เกิดการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ต่างๆ ดังนี้

6.1 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางทำให้หน่วยงานของภาครัฐต้องเข้ามาปรับปรุงดูแล และอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว ทำแหล่งท่องเที่ยว นั้นเกิดการพัฒนาและอนุรักษ์มากขึ้น

6.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวรวมถึงชุมชนเห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่และช่วยกันพัฒนาให้ดีขึ้น

6.3 ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเป็นตัวสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ขนบธรรมเนียมประเพณี เอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นตัวช่วยให้ประชาชนเกิดความภาคภูมิใจกับสิ่งที่มีอยู่ในพื้นที่ หรือชุมชนของตนเอง เมื่อมีผู้มาเยี่ยมชมและได้รับการยกย่องหรือชื่นชม

ประเภทของทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

ประเทศไทยมีทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากและมีความหลากหลาย สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ ดังนี้

1. ประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่แบ่งตามการกำเนิดของทรัพยากรท่องเที่ยว แบ่งได้เป็น 2 ประเภทย่อยๆ ดังนี้

1.1 ทรัพยากรการท่องเที่ยวในส่วนที่เป็นธรรมชาติ แบ่งออกเป็น 6 ประเภทย่อย ได้แก่

1.1.1. อุทยานแห่งชาติ เป็นพื้นที่ที่ได้รับการประกาศให้เป็นแหล่งสงวนแห่งชาติ และคุ้มครองสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ซึ่งในประเทศไทยมีอุทยานแห่งชาติทั้งหมด 81 แห่ง โดยแบ่งเป็นอุทยานแห่งชาติทางบก 67 แห่ง และอุทยานแห่งชาติทางทะเล 14 แห่ง

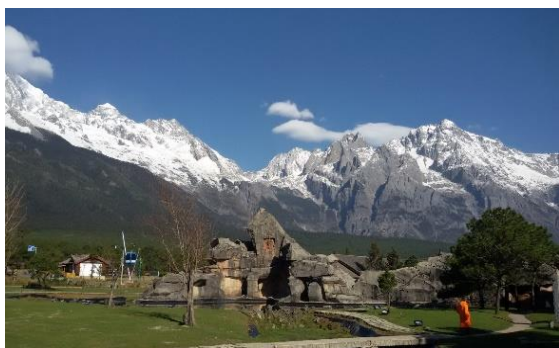
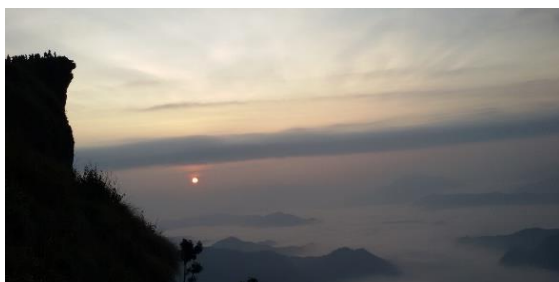
1.1.2. วนอุทยาน เป็นพื้นที่นันทนาการที่มีขนาดเล็กแล้วมีความโดดเด่นน้อยกว่าอุทยานแห่งชาติ ในประเทศไทยมีวนอุทยานที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ 109 แห่ง เช่น วนอุทยานเขาแหลมสิงห์ที่ตั้ง: จังหวัดจันทบุรี วนอุทยานเขากระโดง ที่ตั้ง: จังหวัดบุรีรัมย์ วนอุทยานเขาดาม่อง ล่าย ที่ตั้ง: จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

1.1.3. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าตามพระราชบัญญัติ คือ พื้นที่ที่ถูกกำหนดให้สงวนและรักษาไว้ให้ปลอดภัยจากกิจกรรมต่างๆของมนุษย์ที่อาจรบกวนพิมพ์ที่อยู่อาศัยและการดำรงชีวิตของสัตว์ป่า

1.1.4. เขตห้ามล่าสัตว์ป่า เป็นพื้นที่ที่รัฐบาลประกาศขึ้นเพื่อคุ้มครองสัตว์ป่าบางชนิดที่กำหนด แต่ไม่หวงห้ามการใช้ชีวิตที่พื้นกิจกรรมอื่นๆ

1.1.5. สวนพฤกษศาสตร์ เป็นสถานที่ที่มีการจัดรวบรวมพันธุ์ไม้ชนิดต่างๆ ที่มีคุณค่ามาปลูกไว้เป็นลำดับตามหมวดหมู่และตระกูล

1.1.6. สวนรุกขชาติ เป็นพื้นที่ธรรมชาติ แต่มีขนาดเล็กกว่าสวนพฤกษศาสตร์ ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อรวบรวมพันธุ์ไม้ ต่างๆ โดยเฉพาะไม้ยืนต้นที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจและไม้ดอกที่มีอยู่ในท้องถิ่น

ภาพ 1 แสดงภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติสร้างขึ้น
ที่มา: โดยผู้เขียน

1.2 ทรัพยากรท่องเที่ยวส่วนที่มนุษย์สร้างขึ้น

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในโลกที่อุดมไปด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นรวมถึงร่องรอยและหลักฐานทางโบราณในยุคนก่อนประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์ อาทิเช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี รวมไปถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อสร้างความบันเทิง เช่น กิจกรรมปีนผาจำลอง สวนสนุก เป็นต้น

ภาพ 2 แหล่งท่องเที่ยวประเภทมนุษย์สร้างขึ้น (แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์)

ที่มา: โดยผู้เขียน

ภาพ 3 แหล่งท่องเที่ยวประเภทมนุษย์สร้างขึ้น (แหล่งท่องเที่ยวประเภทวัฒนธรรมและประเพณี)
ที่มา: โดยผู้เขียน

2. ประเภททรัพยากรการท่องเที่ยวที่แบ่งตามความสนใจหรือความต้องการของนักท่องเที่ยว สามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

2.1 ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ซึ่งก็หมายถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติที่มีลักษณะงดงามดึงดูดนักท่องเที่ยวให้สนใจและอยากเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติย่อมเป็นข้อได้เปรียบ เพราะไม่ต้องสูญเสียต้นทุนในการผลิต เพียงแต่ต้องให้ความสำคัญในการดูแลรักษาและการใช้ประโยชน์ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและเพื่อมิให้ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ถูกทำลายจากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น แหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ ได้แก่ ชาติหาด ถ้ำ ภูเขา แหล่งน้ำ ป่าไม้ ตลอดจนจมนพรมไม้และสัตว์ป่า เป็นต้น

2.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อจุดประสงค์อื่น หมายถึง สถานที่ที่สร้างขึ้นเพื่อจุดประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป แต่นักท่องเที่ยวสนใจจะไปเที่ยวชม แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถานและศาสนา หมายถึง สถานที่ที่สร้างขึ้นในอดีตตามประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา สงคราม พระมหากษัตริย์ ชนชั้นปกครอง และบุคคลสำคัญในอดีต เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วัด โบสถ์ พระราชวัง อนุสาวรีย์ อนุสรณ์สถาน บ้านของบุคคลสำคัญ

2) ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และพาณิชยกรรม หมายถึง สถานที่ที่สร้างขึ้นเพื่อจุดประสงค์ในการผลิตสินค้าหรืออุตสาหกรรมที่นักท่องเที่ยวสนใจไปเที่ยวชม เช่น โรงโม่ โรงเบียร์ เหมืองแร่ หรือสถานที่ที่สร้างขึ้นเพื่อจุดประสงค์เชิงเกษตรกรรมที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น อ่างเก็บน้ำ เขื่อน สวนเกษตร สวนผลไม้ ตลอดจนอาคารหรือสถานที่เชิงพาณิชยกรรม เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทยในบริเวณวังบางขุนพรหม ธนาคารไทยพาณิชย์ สาขาตลาดน้อย ที่เคยเป็นสำนักงานแห่งแรก เป็นต้น

2.3 ทรัพยากรการท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม เทศกาลและประเพณี หมายถึง ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม งานประเพณี ตลอดจนรูปแบบการดำเนินชีวิต เช่น วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวกระเหรี่ยง จังหวัดแม่ฮ่องสอน งานประเพณีสงกรานต์ จังหวัดเชียงใหม่ งานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี พิธีกรรมทางศาสนา และการแข่งขันกีฬา เป็นต้น

2.4 ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อจุดประสงค์เฉพาะการท่องเที่ยว หมายถึง ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ถูกสร้างขึ้นหรือถูกจัดการดำเนินการ โดยเจ้าของหรือผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยปรับปรุง ดัดแปลงหรือสร้างแนวคิด และกิจกรรมขึ้นใหม่ เพื่อให้สถานที่นั้นมีความหลากหลายในการเที่ยวชมหรือทำกิจกรรม ซึ่งสามารถดึงดูดผู้ที่สนใจเดินทางมาท่องเที่ยวและเกิดความประทับใจมากที่สุด เช่น ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จังหวัดลำปาง ศูนย์ชีววิทยาทางทะเล มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี ฟาร์มจระเข้สมุทรปราการ สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติวชิรเกล้าถาวร เมืองโบราณ จังหวัดสมุทรปราการ สยามนิรมิต การแสดงของอัลดา

3. ประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่แบ่งตามการลักษณะการนำเที่ยวของมัคคุเทศก์ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

3.1 ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่ไม่มีต้นทุนในการก่อสร้าง แต่เป็นทรัพยากรต้องมีต้นทุนในการอนุรักษ์ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้จะเกิดการเสื่อมโทรมตามกาลเวลา เช่น หาดทราย ชายทะเล เกาะแก่ง ป่า เขา น้ำตก ถ้ำ น้ำพุร้อน ทะเลสาบ รวมถึงสิ่งที่มีถิ่นกำเนิดขึ้นร่วมกาลสมัยกับประวัติศาสตร์ธรรมชาติ เช่น ซากดึกดำบรรพ์ เป็นต้น

3.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นใช้ประโยชน์ในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนซึ่งมีประวัติอันยาวนานสามารถเป็นที่ที่สามารถใช้ในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวิทยาการต่างๆ ในอดีตที่ส่งต่อมาถึงปัจจุบัน อันได้แก่ โบราณวัตถุสถานและศาสนา รวมถึงพิพิธภัณฑสถาน เป็นต้น

3.3 ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม เป็นทรัพยากรที่เกิดขึ้นภายใต้ความเชื่อ ความศรัทธาของคนในชุมชนนั้นๆ มีการสืบทอดกันรุ่นต่อรุ่น แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในพื้นที่นั้นๆ เช่น งานเทศกาล ประเพณี ศิลปะการแสดง ศิลปหัตถกรรม หอศิลป์ วิถีชีวิต ตลอดจนกิจกรรมการท่องเที่ยวอื่นๆ ที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ เป็นต้น

องค์ประกอบสำคัญของทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

ปัจจุบันการจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ ของแต่ละพื้นที่ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบของทรัพยากรทางการท่องเที่ยว เนื่องจากในแต่ละพื้นที่ที่มีความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ทำให้องค์ประกอบของทรัพยากรมีผลต่อความอยากของนักท่องเที่ยวในการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวหรือการเยี่ยมชม โดยองค์ประกอบที่สำคัญของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวมีดังต่อไปนี้

1. มีความดึงดูดใจ (Attraction) ทรัพยากรการท่องเที่ยวควรมีความดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ เพราะสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่งท่องเที่ยวย่อมแตกต่างกันไปตามลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่นั้นๆ ดังนั้นทรัพยากรท่องเที่ยวจะมีความงามแตกต่างกันออกไป เช่น แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติของแต่ละจังหวัดในประเทศไทยจะมีความสวยงามแตกต่างกัน เช่น หาดทราย ชายทะเล แนวปะการังที่มีความสวยงาม ความอุดมสมบูรณ์ของพรรณไม้ นานาชนิด หินงอกหินย้อยภายในถ้ำ น้ำตกหินปูนที่มีน้ำไหลลดหลั่นเป็นเชิงชั้น หิมะ หรือแม้กระทั่งทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น วัดวาอาราม พระพุทธรูปที่มีความโดดเด่นทางสถาปัตยกรรม พระราชวังโบราณ สวนสนุก เป็นต้น ซึ่งจะมีความงามที่แตกต่างกัน หรือลักษณะของเหตุการณ์สำคัญ เช่น เทศกาลประเพณีแต่ละท้องถิ่นที่แปลกตาหาชมได้ยากแตกต่างกันของแต่ละพื้นที่ เป็นต้น

2. ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) สิ่งสำคัญที่จะช่วยทำให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวในแต่ละแห่งนั้นคือต้องมีระบบการคมนาคมขนส่งที่ดี ต้องสะดวก รวดเร็วและปลอดภัย หากแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงก็จะเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ การที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวกก็จะมีส่วนช่วยกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยี่ยมชมเยือนแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น หน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่ที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวจำเป็นต้องดำเนินการจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น ถนน ที่จอดรถ ท่าเรือ เป็นต้น เพื่ออำนวยความสะดวกแก่การเข้าถึงของนักท่องเที่ยว

3. ความพร้อมของอุปทานการท่องเที่ยว (Infrastructure) สถานที่ท่องเที่ยวนอกจากมีองค์ประกอบในด้านความดึงดูดใจของทรัพยากรการท่องเที่ยวแล้ว ควรต้องมีความพร้อมในปัจจุบันของสาธารณูปโภคพื้นฐานต่างๆ เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ รวมถึงความพร้อมของการบริการท่องเที่ยวในมิติต่างๆ เช่น ที่พักแรม ร้านอาหาร บริการนำเที่ยว การขนส่ง บ่ายบอกทาง บริการข้อมูลข่าวสารและสินค้าที่ระลึก รวมทั้งสิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญอีกประการหนึ่งคือระบบการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนพื้นที่ โดยปกติแล้วสิ่งที่อำนวยความสะดวก

เหล่านี้ หน่วยงานภาครัฐจะเป็นผู้จัดหาและพัฒนาในลักษณะของการบริการประชาชนในรูปแบบของโครงสร้างพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม การพัฒนาควรให้สอดคล้องกับลักษณะและความจำเป็นของแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งความต้องการของนักท่องเที่ยวด้วย

4. กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (Legislation) กฎหมายและระเบียบที่กำหนดเพื่อควบคุมดูแลให้เกิดความเรียบร้อยและปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว โดยหน่วยงานของรัฐที่กำหนดขึ้นดูแลแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนในพื้นที่ที่จะต้องนำไปปฏิบัติและควบคุมอย่างจริงจังไม่ละเลย ได้แก่ พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2557 เป็นต้น นอกจากนี้จะเป็นการช่วยให้การจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพแล้ว ยังเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ อีกทางหนึ่งด้วย

5. มีคุณค่าด้านสุนทรียภาพ หมายความว่า มีคุณค่าด้านความงาม ความวิจิตรของทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมที่มีผลต่อจิตใจของนักท่องเที่ยว ที่ทำให้เกิดความประทับใจอยากที่จะกลับมาท่องเที่ยวใหม่อีกครั้ง

6. มีความหายากในระดับโลก ภูมิภาค ประเทศ และท้องถิ่น ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวซึ่งต้องมีลักษณะที่อาจจะหายาก มีจำนวนน้อยที่หาชมได้ในประเทศ หรือมีเพียงหนึ่งเดียวของโลกไม่ซ้ำกับที่ใด เช่น ทะเลแหวก จ. กระบี่ อุโมงค์แห่งความรัก (Tunnel of Love) ประเทศยูเครน Glass Beach แคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา เป็นต้น

7. มีขนาดพื้นที่ของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอและเหมาะสม มีขนาดพื้นที่ตั้งแต่ขนาดเล็กไปจนถึงขนาดใหญ่และมีลักษณะของทรัพยากรที่สามารถพัฒนาแบบกลุ่มการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าหรือความน่าสนใจแบบเดียวกัน

8. สามารถนำทรัพยากรท่องเที่ยวนั้นสร้างให้เกิดมูลค่าเพิ่มได้ นั่นก็คือสามารถนำทรัพยากรการท่องเที่ยวมาเป็นวัตถุดิบในการพัฒนาเพิ่มคุณค่าโดยวิธีการต่างๆ อย่างเหมาะสมและไม่ทำลายทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้นๆ เช่น การนำผักที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติมาปรุงเป็นอาหารให้นักท่องเที่ยวได้รับประทาน หรือไม้กินเป็นของที่ระลึกที่ทำมาจากวัสดุที่เป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ เป็นต้น

9. ลักษณะการเป็นของแท้และดั้งเดิมของทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวจะต้องมีความเป็นของแท้และดั้งเดิมซึ่งจะเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่ไม่มีการดัดแปลงหรือปรับเปลี่ยน เช่น วัฒนธรรมของชนเผ่าต่างๆ ในภาคเหนือของประเทศไทย ประเพณีของแต่ละจังหวัดในประเทศไทย เป็นต้น

10. ความมีลักษณะเฉพาะไม่เหมือนกับที่อื่น ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวจะมีลักษณะที่ไม่เหมือนกันแต่ละที่เนื่องจากลักษณะของภูมิประเทศ สภาพอากาศ วัฒนธรรมที่ถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้แหล่งท่องเที่ยวในแต่ละที่มีความแตกต่างกันมีลักษณะเฉพาะของแหล่งท่องเที่ยวต่างกัน ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวมีความต้องการไปท่องเที่ยวมากขึ้น

นอกจากนี้ นักวิชาการด้านการท่องเที่ยวได้กล่าวถึงทฤษฎีด้านองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความต้องการที่จะเข้าไปท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นๆ

เท็ดชาย ชวบ์บารุง (2551) กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่ดีควรมีเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นสามารถดำเนินการท่องเที่ยวได้ มีองค์ประกอบ 5 ประการหรือ 5A's ดังต่อไปนี้

1. Accessibility (การเข้าถึง) คือ การมีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวหรือทรัพยากรทางการท่องเที่ยว อันได้แก่ ความสามารถในการคมนาคมไปยังสถานที่หรือแหล่งท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี เช่น มีถนนคอนกรีตและถนนลาดยางที่อยู่ในสภาพดี สามารถเดินทางเข้าถึงได้ง่าย มีสะดวกสบาย รวมไปถึงการเดินทางได้หลากหลายวิธี

2. Activity (กิจกรรม) คือ ภายในแหล่งท่องเที่ยวต้องมีกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปมีส่วนร่วม หรือเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างสมบูรณ์ เช่น การเดินป่า การปั่นจักรยาน การศึกษาธรรมชาติ การพายเรือ การถ่ายรูป การล่องแก่ง การดำน้ำ เป็นต้น

3. Amenity (สิ่งอำนวยความสะดวก) คือ ภายในแหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกเตรียมไว้สำหรับนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ และอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน สะอาด มีความปลอดภัย เช่น ด้านสาธารณูปโภค ได้แก่ น้ำประปา ไฟฟ้า ถนน โทรศัพท์ สถานีตำรวจ โรงพยาบาล เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึง ที่พักค้างแรม ร้านอาหาร ร้านขายของฝากของที่ระลึก และจุดให้บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว เป็นต้น

4. Attraction (สิ่งดึงดูดใจ) คือ สิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นๆ เช่น ความงามของสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หรือสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น ความแปลกใหม่ของแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น ทั้งนี้รวมถึงประเภทของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ สถานที่ท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น สถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และสถานที่ท่องเที่ยวเชิงชุมชนสัมพันธ์ เป็นต้น

5. Accommodation (ที่พัก) คือ ที่พักสำหรับการค้างแรม เช่น โรงแรม รีสอร์ท อพาร์ทเมนท์ บังกะโล การกางเต็นท์ เป็นต้น ซึ่งในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวหรือพื้นที่ใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยวควรจะต้องมีที่พักไว้สำหรับการบริการนักท่องเที่ยว และควรมีให้เลือกได้หลากหลายประเภท

ทฤษฎี 6A's ของ บุษาลิส (Buhalis D.) (2000) ซึ่งประกอบด้วย

(1) Attraction (แหล่งท่องเที่ยว) ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อเป็นมรดกทางวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมและการจัดกิจกรรมพิเศษ เป็นต้น

(2) Accessibility (ความสามารถในการเข้าถึงง่าย) ได้แก่ ระบบการคมนาคม ระบบการขนส่ง สถานีขนส่ง ผู้โดยสาร และประเภทของยานพาหนะ เป็นต้น

(3) Amenities (สิ่งอำนวยความสะดวก) ได้แก่ ที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่จัดเลี้ยง ร้านอาหาร ช็อ และบริการอื่นๆ สำหรับนักท่องเที่ยว

(4) Available Packages (โปรแกรมการท่องเที่ยว) คือ โปรแกรมการท่องเที่ยวที่ถูกจัดเตรียมไว้ล่วงหน้า โต ธุรกิจท่องเที่ยวเพื่อบริการนักท่องเที่ยว

(5) Activities (กิจกรรมการท่องเที่ยว) คือ กิจกรรมทั้งหมดที่ธุรกิจจัดขึ้น และเป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวเข้าร่วมในระหว่างเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยว

(6) Ancillary Service (บริการเสริม) ได้แก่ บริการที่นักท่องเที่ยวนิยมใช้บริการเมื่อไปท่องเที่ยวเช่น ธนาคาร การสื่อสารโทรคมนาคม ไพรซ์อีนีย์ หนังสือพิมพ์ และโรงพยาบาล

Pelasol, J. (2012) ได้กล่าวว่า การที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวนั้นต้องเข้าถึงพื้นที่นั้นๆ ควรคำนึงถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยว 6 ประการ หรือ 6A's ดังนี้

(1) Attraction (สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว) คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ เช่น ท้องทะเลสีฟ้าคราม หาดทรายสีขาวละเอียด ป่าไม้ธรรมชาติ รวมถึงสิ่งมนุษย์สร้างขึ้น เช่น สวนสัตว์เปิดสวนดอกไม้ สวนสนุก

(2) Accessibility (เส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว) คือ การมีระบบสาธารณูปโภค ปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานที่ดีเหมาะสม เช่น ระบบการคมนาคม การขนส่งทางราง การขนส่งทางอากาศสามารถอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังจุดหมายที่กำหนดได้อย่างเหมาะสม

(3) Amenities (สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว) คือ โครงสร้างพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ไฟฟ้า ประปา ถนน ตลอดจนการสื่อสารและสัญญาณโทรศัพท์

(4) Ancillary services (การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว) คือ การให้บริการด้านต่างๆ ที่ทำให้ผู้บริโภคได้รับความสะดวกมากยิ่งขึ้น เช่น ห้องสุขา ปั้มน้ำมัน ร้านอาหารช็อ เป็นต้น

(5) Accommodations (ที่พักในแหล่งท่องเที่ยว) รีสอร์ท โรงแรมโฮมสเตย์ มีสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับ อาทิ ห้องอาหาร สถานที่พักผ่อน ออกกำลังกาย เป็นต้น

(6) Activities (กิจกรรมการท่องเที่ยว) คือกิจกรรมที่มีไว้สำหรับให้นักท่องเที่ยวได้ทำ ซึ่งในปัจจุบันนี้การเดินทางท่องเที่ยวไม่เพียงแต่การเดินทางเพื่อชมเท่านั้น แต่เน้นไปที่การมีโอกาสได้ร่วมทำกิจกรรมด้วยกับสถานที่นั้น ๆ เช่น การล่องแก่ง การดำน้ำ เกี่ยวข้าว เป็นต้น

แนวคิด 10A's ของเสรี วงษ์มณฑา (2564) ได้กล่าวถึง 10A's ซึ่งเป็นองค์ประกอบของสถานที่ท่องเที่ยว ที่จะใช้ในการพัฒนาและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวให้กลายเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว ดังนี้

1. Attractions (สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว) หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวนั้น เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประเพณี แหล่งท่องเที่ยวประเภทนันทนาการ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น

2. Accessibility (การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว) หมายถึง การเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว การคมนาคมขนส่งที่สามารถให้นักท่องเที่ยวเดินทางได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัย โดยมี 3 ทางคือ ทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ ทั้งนี้รวมถึงการเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในช่องทางต่างๆ เช่น ช่องทาง Online หรือ Social medial ช่องทาง Offline เช่น หนังสือต่างๆ วารสาร ป้ายโฆษณา เป็นต้น

3. Accommodation (ที่พักสำหรับการท่องเที่ยว) หมายถึง ที่พักในแหล่งท่องเที่ยวที่เพียงพอ รวมถึงบรรยากาศของที่พัก และมาตรฐานของที่พัก ซึ่งจะต้องมีให้เลือกหลากหลายระดับ

4. Activities (กิจกรรมการท่องเที่ยว) หมายถึง กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก เช่น การล่องแก่ง การดำน้ำ การปีนผา การเดินร่ำ การทำอาหาร การร่วมในกระบวนการแห่งประเพณีต่างๆ เป็นต้น

5. Ancillaries (บริการเสริมทางการท่องเที่ยว) หมายถึง บริการเสริมอื่นๆ ที่สนับสนุนให้นักท่องเที่ยวมีความสะดวกสบายมากขึ้น เช่น ไปรษณีย์ ธนาคาร โรงพยาบาล ปั้มน้ำมันที่ได้มาตรฐาน

6. Atmosphere (บรรยากาศของแหล่งท่องเที่ยว) หมายถึง ลักษณะของบรรยากาศของแหล่งท่องเที่ยวที่ดี เช่น มีอากาศดี มีถนนสวยงาม มีสะอาด มีความปลอดภัย

7. Availability (บริษัทนำเที่ยว) หมายถึง การมีบริษัทนำเที่ยวเข้าไปดำเนินการธุรกิจในพื้นที่โดยมีบริการ package tour ที่รวมการบริการหลายอย่าง เช่น ที่พัก การขนส่ง อาหาร ซึ่งอาจมีราคาถูกลงกว่าในกรณีแยกใช้บริการทีละอย่าง ทำให้ดึงดูดใจลูกค้าและเห็นถึงความคุ้มค่า

8. Amiability (ความเป็นมิตรของคนในท้องถิ่น) หมายถึง ประชาชนในท้องถิ่นมีความยินดีและเป็นเจ้าบ้านที่ดีในการให้บริการและให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวภายในชุมชนหรือท้องถิ่นนั้นๆ

9. Amenities (สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน) หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานของสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการ เช่น ห้องน้ำ ร้านอาหาร เส้นทางสำหรับการเดินทาง ถนนที่มีสภาพดี เป็นต้น

10. Authority (เจ้าหน้าที่ของรัฐที่คอยให้บริการ) หมายถึง พนักงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ที่มีความรอบรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและคอยการให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง

ประโยชน์ของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยว

ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวมีประโยชน์ต่อการจัดการการท่องเที่ยวของหน่วยงานที่ดูแล รวมถึงธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งผู้เขียนได้ศึกษามาจากงานวิจัยของนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวหลายท่าน โดยพบว่าประโยชน์ของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวภายในประเทศ มีดังต่อไปนี้

1. เป็นสิ่งดึงดูดใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเดินทางไปท่องเที่ยวที่ใดนั้น มักที่จะศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวใดที่เป็นที่น่าสนใจ และทั้งนี้แหล่งท่องเที่ยว หรือทรัพยากรท่องเที่ยวนั้นยังส่งผลต่อการตัดสินใจในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ หรือไม่ อีกด้วย

2. ทำให้ผู้มาเยือน หรือนักท่องเที่ยวมีโอกาสได้เพลิดเพลินชื่นชมและเข้าใจลักษณะเฉพาะของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ รวมถึงการสร้างประสบการณ์ใหม่ๆ

3. เป็นตัวกลางในการสะท้อนให้นักท่องเที่ยว หรือผู้มาเยือนเห็นถึงคุณค่าของภูมิปัญญาบรรพบุรุษ เนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยวแสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติซึ่งมักจะแสดงออกมาในรูปแบบของศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ เทศกาลงานประเพณีต่างๆ ของไทย อาทิ งานประเพณีสงกรานต์ งานประเพณีลอยกระทง งานประเพณีแห่เทียนพรรษา เป็นต้น

4. เป็นตัวช่วยให้เกิดความเจริญในด้านต่างๆ ไปยังชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ ระบบสาธารณูปโภค ระบบการขนส่ง ระบบการกระจายสินค้าของชุมชน การเกิดธุรกิจบริการในพื้นที่ อาทิ โรงแรมและที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายของฝากของที่ระลึก บริษัทขนส่ง เป็นต้น

5. เป็นตัวช่วยเปิดโลกทัศน์ให้กับประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมที่แตกต่างจากวัฒนธรรมตนเอง จากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและประชาชนภายในชุมชนที่แสดงออกต่อกัน เช่น ภาษา การแต่งกาย อาหารและวิถีการกินอาหารของแต่ละพื้นที่ เป็นต้น

6. ทรัพยากรการท่องเที่ยวหรือแหล่งท่องเที่ยวที่แตกต่างกันของแต่ละพื้นที่ จะทำให้บริษัทนำเที่ยวสามารถนำมาเขียนโปรแกรมการท่องเที่ยวในรูปแบบที่แตกต่างกัน เช่น การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นต้น

7. สามารถนำกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวมาช่วยให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมกับชุมชนหรือพื้นที่ทางการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และยังเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างสมบูรณ์ เช่น การเดินป่า การปั่นจักรยาน การศึกษาธรรมชาติ การพายเรือ การถ่ายรูป การล่องแก่ง การดำน้ำ เป็นต้น

8. เนื่องจากปัจจุบันมีการนำสื่อสังคมออนไลน์เข้ามาใช้กับการท่องเที่ยว ทำให้แหล่งท่องเที่ยวที่ถูกรีวิวข้อมูล การนำเสนอผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook Instagram Line และอื่นๆ เป็นต้น กลายเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวและทำให้เกิดความอยากท่องเที่ยวให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ยังไม่เคยมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ อยากที่จะมาท่องเที่ยวสักครั้งในชีวิต

9. ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวยังถือได้ว่าเป็นแหล่งที่มาของรายได้ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ เพราะเมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ ย่อมก่อให้เกิดการใช้จ่ายขึ้นภายในท้องถิ่นเกิดการกระจายรายได้ เกิดการจ้างงาน เกิดอาชีพใหม่ๆ ขึ้นในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังเป็นที่มาของรายได้ที่เกิดกับภาครัฐ โดยการเรียกเก็บภาษีอากรจากการค้าและภาษีเงินได้จากผู้ประกอบการในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อนำเงินที่ได้นั้นมาพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ที่ต้องพัฒนา และช่วยชดเชยในภาวะการขาดดุลการค้ากับต่างประเทศ

10. เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ประชาชนเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง ที่มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ และนิยมมาท่องเที่ยว เพราะจะทำให้ประชาชนสามารถเผยแพร่วัฒนธรรมเฉพาะของชุมชน วิถีชีวิตของประชาชนในชุมชน และความเป็นประเทศชาติ ให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจได้เรียนรู้และได้เข้าใจถึงความแตกต่างของแต่ละพื้นที่ในแต่ละประเทศ

สรุปท้ายบท

ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวที่ขาดไม่ได้ เนื่องจากการจัดการท่องเที่ยวจำเป็นจะต้องใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวมาเป็นตัวดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งประเทศไทยมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย หากมีการเปรียบเทียบกับประเทศต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากประเทศอื่นๆ ถึงแม้จะเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่อยู่ในประเภทเดียวกันก็ตาม เช่น ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งประเทศไทยมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่หลากหลายขึ้นอยู่กับภูมิประเทศของพื้นที่นั้นๆ อาทิ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภททะเล ส่วนใหญ่จะเป็นจังหวัดทางภาคใต้และภาคตะวันออกของประเทศไทย โดยทะเลจะมีหาดทรายที่สวยงามสามารถเล่นน้ำได้ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทภูเขา ถ้ำ น้ำตก ส่วนใหญ่จะมีอยู่ในจังหวัดต่างๆ ทางภาคเหนือ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจะมีน้ำตกที่สวยงาม มีถ้ำหินงอกหินย้อย มีป่าไม้ที่สวยงาม เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวประเภทวัฒนธรรม ประเพณี ส่วนใหญ่จะมีอยู่ในจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ แต่ที่มีวัฒนธรรมประเพณีที่โดดเด่นและมีความเป็นเอกลักษณ์ จะอยู่ในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ ส่วนใหญ่จะอยู่ในจังหวัดต่างๆ ทางภาคกลางของประเทศไทย เช่น อุทยานประวัติศาสตร์อยุธยา พระบรมมหาราชวังและวัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดสำคัญๆ ของประเทศไทย

คำถามท้ายบท

1. ให้นักศึกษาของความหมายของคำว่า “ทรัพยากรการท่องเที่ยว” มาพอสังเขป
2. ให้นักศึกษาบอกความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวอย่างน้อย 5 ข้อ
3. ให้นักศึกษาบอกลักษณะสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยว อย่างละเอียด
4. ให้นักศึกษาอธิบายประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยวของประเทศไทยมาพอสังเขป
5. ให้นักศึกษาบอกความแตกต่างระหว่างสิ่งดึงดูดใจของทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติกับทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ ตามความเข้าใจของตัวเอง

เอกสารอ้างอิง

- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2551). **การท่องเที่ยวไทย นานาชาติ** (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวไทย.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2549). **การพัฒนาและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.
- มนัส สุวรรณ และคณะ. (2541). **การจัดการการท่องเที่ยว**. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2548). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. กรุงเทพมหานคร: สำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (มสธ.).
- ราณี อิลิชัยกุล. (2546). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในเอกสารชุดฝึกอบรมทางไกลหลักสูตรการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน** (หน่วยที่ 1). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เสวี วงษ์มณฑา. (2564). **เอกสารประกอบการสอนเรื่ององค์ประกอบการท่องเที่ยว 10As**. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา.
- อิสริยา เลหาดีนนท์. (14 เมษายน 2552). **ทรัพยากรการท่องเที่ยว**. สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. สืบค้น มีนาคม 22, 2565, จาก <https://bit.ly/3MPBZuo>
- อุดม เขยกีวงศ์ และคณะ (2548). **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แสงดาว.
- Buhalis D. (2000). Marketing the Competitive Destination of the Future. **Tourism Management**, 21(1), 97–116
- Pelasol J. (2012). Igcabugao: A Potential Tourist Destination in the Southern Part of Iloilo, Philippines.International. **International Peer Reviewed JPAIR Multidisciplinary**